

УДК 338.432:311.16(477.74)

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

В.А. Мовчан

Одеський державний аграрний університет

Ключові слова: статистика, сільське господарство, ефективність, фактори.

Анотація. Розглядається ступінь впливу факторів на ефективність виробництва продукції сільського господарства. Робиться висновок про те, що сільське господарство Одеської області неефективне, виробництво ряду продукції є екстенсивним. Широкий розвиток отримали господарства населення, продукція яких в умовах членства України в СОТ не відповідає вимогам.

Вступ. Не дивлячись на майже 20 років безперервних реформ сільського господарства (а якщо брати до уваги реформи 80-х років, то майже 30 років), воно не в змозі на сьогоднішній момент забезпечити населення України повноцінними продуктами харчування достатньою мірою – що було метою радянської форми господарювання. Але і прибутковість сільського господарства – основною метою капіталістичних відносин – теж не досягнута. Тобто, реформи сільського господарства знищили розвинене виробництво продукції, не підвищивши при цьому прибутковість і рентабельність виробництва. І на сьогоднішній момент необхідно констатувати факт: не дивлячись на багатство земельних, кліматичних і, у більш меншій мірі, трудових ресурсів сільське господарство України не в змозі забезпечити населення країни повноцінними продуктами харчування, сільське населення – високооплачуваною роботою і хорошою інфраструктурою, а бюджет країни – податковими і експортними надходженнями. Сільське господарство перетворилося на ще один «головний біль» економіки країни.

Аналіз останніх досліджень. Питання підвищення економічної ефективності виробництва продукції сільського господарства в Україні досліджувались багатьма відомими вітчизняними економістами - аграрниками, серед яких слід відмітити В.В.Зіновчука, М.М. Ільчука, Ю.О. Лупенка, М.Й. Маліка, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука та інших.

Але у більшості випадків дослідження проводились тільки по одному виду продукції. Комплексний аналіз впливу різних факторів на ефективність виробництва продукції сільського господарства майже не проводився. Однак, саме цей аналіз дозволить зробити реальні висновки і запропонувати заходи по підвищенню ефективності не тільки продукції, але і сільськогосподарських товаровиробників в цілому.

Мета дослідження полягає в аналізі впливу факторів на ефективність виробництва продукції сільського господарства з метою виявлення довгострокових перспектив розвитку аграрного комплексу України.

Задачі дослідження: провести аналіз факторів, що впливають на ефективність виробництва продукції сільського господарства; виявити силу впливу і визначити достовірність одержаної інформації; зробити висновки про довгострокову перспективу розвитку сільського господарства; визначити ступінь впливу одержаних результатів на народно-господарський комплекс України; зробити висновки.

Результати досліджень. На основі поставленої мети ми проводили дослідження впливу факторів на довгострокові перспективи розвитку сільського господарства. Ми виходили з наступних передумов, які в ході дослідження намагалися довести або опротестувати:

1. Інтенсивний розвиток сільськогосподарського виробництва припускає тісний зворотний взаємозв'язок між продуктивністю сільгосппродукції (врожайністю, середньодобовим приростом і т.д.) і її собівартістю. Найтісніший взаємозв'язок нами був помічений по зернових культурах і соняшнику. По молоку зв'язок тісний, але

характер змін дуже малий. По інших сільгосппродуктах зв'язок середній, а по деяких – навіть слабкий. Але в той же самий час по ряду продукції простежується прямий зв'язок – зростання продуктивності збільшує собівартість. Так, в 2007 і в 2008 роках зростання середньодобового приросту ВРХ на 1 г збільшує собівартість м'яса на 0,33 і на 0,72 грн/ц з коефіцієнтом кореляції 0,961 і 0,959 відповідно. Притому, що за період 2000-2006 року був тісний зворотний зв'язок. Це говорить про те, що поголів'я ВРХ на відгодівлі впало нижче за ту кількість, коли постійні витрати не роблять вирішального впливу на собівартість продукції і коли стає ефективним займатися інтенсифікацією виробництва. А, приміром, виробництво шерсті на сьогоднішньому етапі розвитку не є інтенсивним. Приміром в 2003 році зростання продуктивності виробництва шерсті на 1 кг спричиняло за собою підвищення собівартості 1 ц на 404,88 грн. з коефіцієнтом кореляції 0,935. Тут же необхідно зробити висновок, що інтенсивне виробництво, як правило, є прибутковим і рентабельним для господарства. Якщо ж якесь виробництво є для господарства збитковим, то господарство менше уваги надає питанням його інтенсифікації, що ще більш усулює збитковість даного виробництва.

2. Інтенсивний розвиток сільськогосподарського виробництва допускає разом із збільшенням продуктивності підвищення якості продукції, а, отже, і ціни реалізації. В цьому плані необхідно нівелювати вплив на ціну реалізації термінів і умов реалізації, що при великому об'ємі досліджуваної інформації дозволяє нам зробити. Майже по всіх видах продукції в тому або іншому ступені сили простежується цей взаємозв'язок. Виняток становить ряд видів продукції, на якому нам необхідно зупинитися більш детально. По-перше, це група зернових культур і соняшник, які впродовж ряду років мають зворотний зв'язок між досліджуваними показниками. Це говорить про їх виняткову рентабельність і, отже, зацікавленність гравців аграрного ринку в покупці даних видів продукції. Саме на ці види продукції укладають ф'ючерсні контракти, даються кредити. Тобто, дані виключення тільки підтверджують правило: інтенсивне виробництво призводить до збільшення ціни реалізації. Але, також, і побічно підтверджують збитковість аграрного виробництва і залежність сільськогосподарських товаровиробників від інших гравців аграрного ринку. Цей висновок нам дозволяє зробити доведена інтенсифікація виробництва даних видів продукції. По-друге, виробництво овочів, плодів і картоплі. Дані види продукції трудомісткі в своєму виробництві і вимагають надзвичайно високого ступеня інтенсивності. Відносно дорога вартість робочої сили, велика вартість 1 га обробки, необхідність мати специфічні сільськогосподарські машини – все це зумовлює екстенсивний спосіб виробництва даних видів продукції. Існуючі інтенсивні господарства по виробництву цих продуктів не відіграють великої ролі в загальній масі виробництва. В основному дані види продукції виробляють господарства населення.

3. Решта проведених результатів аналізу, такі як вплив на рентабельність виробництва продуктивності, собівартості і ціни реалізації лише підтверджують одержані результати.

4. Дослідження структури посівних площ, що склалася, свідчать про зменшення посівів кормових культур з одночасним збільшенням посівів зернових і технічних культур. Площа чистої пари напряму залежить від природно-кліматичних умов і наявності грошових коштів господарств на обробку землі. Так, найбільша питома вага площі пари спостерігалася в 2003 році. Крім зниження виробництва продукції тваринництва, це різко погіршує родючість ґрунту. До того ж серед питомої ваги технічних культур, що збільшується, майже повністю зникли посіви цукрового буряка і збільшилися посіви соняшнику і рапсу. Це сприяє (при деякому збільшенні врожайності і валового виробництва товарних видів продукції рослинництва) високу ступінь варіативності цих показників як по роках, так і по господарствах. Це погіршує плановість сільськогосподарських підприємств. До того ж, в довгостроковому масштабі говорить про зниження як врожайності, так і валового виробництва продукції

сільського господарства в цілому. Навіть «зелена революція» не змінить даного висновку: за інших рівних умов врожайність сільського господарства України істотно відставатиме від врожайності розвинених країн світу.

5. Наявність тісного взаємозв'язку між поголів'ям великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення. Зменшення поголів'я ВРХ в сільгосппідприємствах спричиняє за собою зменшення поголів'я в господарствах населення. Це говорить про те, що кормова база, навіть при більшій питомій вазі виробництва продукції тваринництва господарствами населення, знаходилася в с.-г. підприємствах. Отже, збільшення виробництва продукції тваринництва починається зі збільшення виробництва даних видів продукції саме на підприємствах.

6. Розрахована питома вага виробництва окремих видів продукції на сільгосппідприємствах і господарствах населення говорить про те, що товарні високорентабельні види продукції сконцентрували сільгосппідприємства, а трудомісткі, вимагаючі високого ступеня інтенсифікації, збиткові в сучасних умовах види продукції, виробляють господарства населення (овочі, картопля, плоди, виноград, молоко, м'ясо всіх видів, шерсть, яйця курячі). Це дозволяє зробити висновок про загальну збитковість сільськогосподарського виробництва, прихованого безробіття на селі. До того ж, згідно вимог СОТ, куди Україна вже ввійшла, виробництво продукції сільського господарства допускається тільки в крупних інтенсивних сільськогосподарських підприємствах. Отже, Україна вже зараз не в змозі забезпечити себе виробництвом даних видів продукції, покладаючись на імпорт. При подальшому розвитку ситуації імпорт продукції тільки збільшуватиметься, при тому, що експорт даних видів продукції в країни, учасниці ВТО, недопустимий за новими стандартами.

Висновки. Одержані результати дослідження дозволяють зробити висновок про те, що сільське господарство України в цілому збиткове, не в змозі забезпечити населення України продуктами харчування. І, в цілому, ситуація тільки погіршуватиметься беручи до уваги незбалансовану структуру посівних площ, зниження внесення добрив і подальше погіршення родючості ґрунту. Виходячи з розвитку на Україні «торгового капіталізму» сільське господарство перетворюється на сировинний придаток розвинених країн з розвитком монокультури: в нашому випадку зернових, соняшнику і рапсу. А розвиток монокультури, в свою чергу, погіршує родючість ґрунту, погіршує ступінь забезпеченості продуктами харчування населення країни, посилює соціальну нестабільність на селі, що і довели проведені дослідження. До того ж, беручи до уваги умови розвитку промислової революції, сільське господарство повинне розвиватися більш швидкими темпами і випереджати за часом розвиток промисловості. При сучасному стані аграрної сфери перетворення України в розвинену країну найближчим часом не передбачається.

Рекомендаціями можуть служити розвиток крупних сільськогосподарських підприємств із виробництвом всього спектру районованої продукції сільського господарства, підтримка господарств населення шляхом створення кормової і технологічної бази їх розвитку, спроби часткової інтенсифікації (наприклад, допомога в створенні теплиць), проведення меркантилізму в області сільськогосподарської продукції, недопущення купівлі-продажу землі, зважаючи на соціальну нестабільність, що склалася на селі. Можливість нової світової війни за переділ світу з різким скороченням світового товарообігу робить розвиток сільського господарства пріоритетним для виживання країни.

Мовчан В.А. **Анализ влияния факторов на эффективность производства продукции сельского хозяйства**

Аннотация. Рассматривается степень влияния факторов на эффективность производства продукции сельского хозяйства. Делается вывод о том, что сельское хозяйство Одесской области неэффективное, производство ряда продукции является экстенсивным. Широкое развитие получили хозяйства, продукция которых в условиях членства Украины в ВТО не соответствует требованиям.

Ключевые слова: статистика, сельское хозяйство, эффективность, факторы.

Movchan V.A. **Analysis of influencing of factors on efficiency of production of goods of agriculture**

Summary. The degree of influencing of factors on efficiency of production of goods of agriculture is examined. Conclusion that agriculture of the Odessa region is ineffective is drawn, production of row of products is extensive. Wide development was got by the economies of population, the products of which in the conditions of membership of Ukraine in WTO do not respond to request.

Key words: statistics, agriculture, efficiency, factors.